

Publicat el 5-1-2003 a "Diari Levante - EMV".

"... com més va més, les terres cultivades apareixen com illots de verdor, envoltats d'una marinada creixent d'asfalt, de rajoles, de ciment i de pedra, que cobreix cada indret, o el torna impropï per a qualsevol ús distint al de futur terreny a construir" (Lewis Mumford: La cité à travers l'histoire. París, Seuil, 1964, pp. 659-660). "La congestió permet que el preu del sòl continue augmentant (...) les àrees rurals poden continuar durant un llarg període proporcionant aliment a ciutats remotes sense que la transacció millore la seua vida; les inèrcies i els hàbits fan que aqueixes condicions semblen viables" (Lewis Mumford: "Regionalism and irregionalism". The Sociological Review, vol. 19, nº 4, 1927, p. 278).

Ciment, natura i conflicte social

Emèrit Bono *

Ernest García **

Al País Valencià, hui en dia, els requeriments materials *per capita* són inferiors als valors mitjans europeus. Tot i que anem "posant-nos a l'altura" molt ràpidament, és cert encara que cada persona que viu ací usa menys recursos naturals i genera menys residus que els veïns de Pirineus enllà. Sovint, això dona peu a un perillós parany, a l'equívoca creença que tenim per davant un marge de temps ampli, que encara podem malgastar i contaminar amb deixadesa, que l'hora de protegir i conservar encara no ha arribat.

L'esmentada confusió té dues facetes que mereixen un comentari. D'una banda, individu a individu, abusem de la natura menys que a l'Europa del Nord; però no per això esdevé insignificant el nostre particular abús: el model valencià de producció i consum només podria estendre's a totes les persones que viuen ara sobre la Terra si aquesta fóra dues vegades més gran del que és. D'una altra banda, en moltes ocasions convé mesurar la pressió antròpica per quilòmetre quadrat i no per persona. Per a més d'un problema, va bé un cop d'ull al pes directe sobre el territori. I sota aquest prisma, en molts indicadors, la nostra societat va "al capdavant d'Europa". Així, per unitat de superfície, les xifres valencianes són marcadament superiors a les del nostre entorn geogràfic i polític, per exemple, quant a emissions d'òxids de nitrogen (un 30% més), concentracions de purines porcines (34%), producció de residus sòlids urbans (65%) o consum d'aigua (90% més). En principi, això no és cap sorpresa. Al cap i a la fi, el nostre és un país petit, densament poblat i amb un dinamisme econòmic notable (amb una participació forta de sectors material-intensius). La combinació dels tres factors, amb efectes agreujats per la concentració de població i activitat productiva sobre una estreta franja litoral, explica aquesta mena de resultats.

Les dades no són gens sorprenents. Tanmateix, al nostre parer, haurien de ser motiu de preocupació. Ens centrarem ací en un únic exemple: l'indicador estel·lar, des de la perspectiva que estem apuntant, és

segurament l'acumulació de ciment. Una senzilla operació, la divisió del consum aparent d'aquest material de construcció per la superfície dels territoris respectius, ens revela la situació descrita al gràfic 1. L'any 2001, per cada quilòmetre quadrat, les terres valencianes van incorporar 250 noves tones de ciment, quatre vegades més que la dosi corresponent al conjunt europeu. Certament, la nostra societat no camina amb lleugeresa sobre la Terra.

En la societat valenciana, els problemes mediambientals apareixen sovint relacionats amb l'asfaltització o cimentació del territori, més que no connectats a qüestions que són més habituals en les agendes ecològiques internacionals, com ara els tòxics industrials o la saturació dels embornals globals de gasos d'hivernacle. Un efecte característic és el conflicte omnipresent entre el desenvolupament i la conservació d'elements significatius del patrimoni natural, històric o cultural (o de vegades tot això alhora, com a les hortes de València i d'Oriola). L'aparició, relativament freqüent i intensa, de moviments socials o iniciatives cíviqes en defensa de parts del patrimoni col·lectiu amenaçades per l'expansió urbanística, així com l'adopció d'un llenguatge i un marc conceptual ecologista per part d'aquests moviments, està també en relació amb el tret comentat. La presència persistent de conflictes en aquest sentit no és un accident, sinó l'expressió pública d'una ferida estructural.

L'evolució recent del que podríem anomenar "densitat material de la urbanització", de l'acumulació de ciment sobre el territori valencià, presenta una forma que recorda les corbes de plaga (gràfic 2). És prudent preguntar-se, doncs, pels efectes d'aquest fet sobre la nostra existència social. Al remat, potser resultaria desitjable que -en les accions col·lectives, en les decisions institucionals, en la dinàmica política i administrativa- allò que sembla ser un flagell fos tractat com a tal. Això és: frenat o limitat (amb plans de protecció, taxes sobre l'ocupació de terres biològicament productives, etc.) i no sols ordenat o canalitzat.

Des d'aquesta perspectiva, els moviments ciutadans en defensa del Botànic, de l'horta de La Punta, del riu Xúquer, del penyal d'Ifac i de tants altres llocs, apareixen sobretot com una mena d'agents de salut pública, uns anticossos imprescindibles, una vacuna contra la tendència cap a una proximitat no sols fonètica entre ciment i cimiteri. Dit altrament: si els "Salvem" no existiren, caldria inventar-los.

* Catedràtic de Política Econòmica

** Universitat de València

Fitxer baixat de <http://www.terracritica.org>